

СЕКЦІЯ 3

ПОТЕНЦІАЛ ІННОВАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ В УМОВАХ ІНКЛЮЗИВНОЇ ОСВІТИ

Ірина Бондар,
доцент, кандидат філософських наук,
директор,
Наталія Гусениця,
психолог,
Центр професійного розвитку педагогічних працівників
Сумської міської ради, м. Суми

ІННОВАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ ЯК ЧИННИК РОЗВИТКУ ІНКЛЮЗИВНОЇ ОСВІТИ

У статті здійснено комплексний аналіз потенціалу інноваційних технологій у системі інклюзивної освіти. Розглянуто роль цифрових інструментів, технологій віртуальної й доповненої реальності, інтерактивних панелей, асистивних засобів, арттерапії й адаптивних освітніх платформ у створенні безбар'єрного середовища для дітей з особливими освітніми потребами. Проаналізовано основні бар'єри, що виникають у процесі навчання дітей з ООП, а також шляхи їх подолання за допомогою сучасних технологічних рішень. Обґрунтовано значення командного психолого-педагогічного супроводу, ресурсної кімнати, адаптації й модифікації навчального матеріалу. Доведено, що інноваційні технології сприяють індивідуалізації навчання, розвитку когнітивних і соціальних навичок, зниженню рівня стресу й успішній соціалізації дітей.

Ключові слова: *інклюзивна освіта, інноваційні технології, діти з ООП, цифрові технології, безбар'єрність, асистивні технології, VR/AR, арттерапія.*

Сучасний розвиток освіти в Україні характеризується зорієнтованістю на принципи доступності, рівності можливостей і гуманізації освітнього процесу. Особливо важливими ці принципи є в умовах інклюзивної освіти, що передбачає забезпечення права кожної дитини на якісне навчання незалежно від стану здоров'я, рівня розвитку чи соціального статусу. У зв'язку з цим особливої актуальності набуває використання інноваційних технологій як інструменту модернізації освітнього середовища.

Одним із ключових завдань сучасної школи є створення безбар'єрного освітнього середовища, яке охоплює не лише фізичну доступність, а й

психологічну безпеку, позитивний мікроклімат у колективі, гнучкість освітнього процесу та можливість отримання підтримки відповідно до індивідуальних потреб дитини. Важливу роль у цьому процесі відіграють інноваційні технології. До них належать цифрові інструменти, інтерактивні панелі, онлайн-платформи, асистивні пристрої, віртуальна й доповнена реальність, а також терапевтичні методики з використанням сучасних засобів навчання. Застосування таких ресурсів дозволяє зробити освіту більш доступною, гнучкою та персоналізованою. Водночас важливо здійснювати дослідження у сфері інноваційних технологій, особливо щодо їх впливу на інклюзивну освіту. Відомі науковці та освітні організації активно вивчають можливості інтеграції цифрових інструментів для підтримки дітей з особливими освітніми потребами [1; 2; 3; 4].

Одним із найбільш ефективних напрямів є використання асистивних технологій. До них належать програми озвучення тексту, електронні книги, збільшувачі зображення, спеціальні клавіатури, слухові системи, мовленнєві тренажери, сенсорні панелі. Такі засоби компенсують порушення зору, слуху, мовлення або моторики й забезпечують дитині можливість активно брати участь у навчанні [4].

Значний потенціал мають технології віртуальної та доповненої реальності (VR/AR), які занурюють дитину в освітнє середовище, де вона може практикувати навички в безпечному та контрольованому просторі, що особливо важливо для учнів із сенсорними або когнітивними обмеженнями. Використання VR/AR дає можливість моделювати життєві ситуації, відпрацьовувати навички поведінки в громадських місцях, орієнтування в просторі, комунікації й самообслуговування. Для дітей із розладами аутистичного спектра такі технології є ефективним способом безпечного поступового входження в соціальне середовище [4].

Інтерактивні панелі та мультимедійні дошки сприяють візуалізації навчального матеріалу, підвищують мотивацію до навчання, активізують увагу й пізнавальний інтерес учнів. Завдяки поєднанню тексту, зображень, звуку й інтерактивних вправ інформація стає доступнішою для дітей із різними стилями сприйняття [2, с. 63].

Суттєві можливості відкриває використання штучного інтелекту в освіті, що дозволяє аналізувати навчальний прогрес дитини з ООП, надаючи зворотний зв'язок у реальному часі, що допомагає вчасно коригувати навчальний план та підвищувати ефективність навчання. Інтелектуальні програми здатні аналізувати результати учня, виявляти типові труднощі, добирати індивідуальні завдання та адаптувати темп навчання [2, с. 62]. Це особливо важливо для дітей із синдромом дефіциту

уваги, дислексією, затримкою психічного розвитку або когнітивними порушеннями [4].

Не менш важливим інструментом є арттерапія. Використання музики, малювання, ліплення, кольоротерапії та цифрових творчих програм позитивно впливає на емоційний стан дітей, знижує рівень тривожності, сприяє самовираженню та розвитку комунікативних навичок. Поєднання арттерапевтичних методик із сучасними технологіями створює комфортне середовище для гармонійного розвитку дитини (див. табл. 1).

Таблиця 1

Інноваційні технології в інклюзивній освіті та їх вплив

№	Технологія	Освітній результат
1	Асистивні засоби	Забезпечення доступності навчання
2	VR/AR технології	Розвиток соціальних і практичних навичок
3	Онлайн-платформи	Гнучкість і дистанційний доступ
4	Інтерактивні панелі	Підвищення мотивації та уваги
5	Штучний інтелект	Індивідуалізація навчання
6	Арттерапія	Зниження стресу та розвиток емоційної сфери

Ефективність інклюзивного навчання значною мірою залежить від діяльності команди психолого-педагогічного супроводу. До неї входять учитель, асистент учителя, психолог, логопед, соціальний педагог, батьки та інші фахівці. Спільна робота дозволяє якісно реалізувати індивідуальну програму розвитку та своєчасно реагувати на освітні потреби дитини.

Слід наголосити, що впровадження цифрових технологій в інклюзивну освіту відкриває нові можливості для покращення доступу до знань і підвищення якості освіти для дітей з особливими потребами [1, с. 42]. Попри значні переваги, упровадження інноваційних цифрових технологій супроводжується певними труднощами [2, с. 64]. Серед них недостатнє фінансування та обмежене матеріально-технічне забезпечення закладів освіти; нестача цифрової компетентності вчителів, що провокує необхідність у відповідному їх навчання, нерівний доступ до Інтернету та потреба в адаптованому українськомовному інклюзивному контенті. Для подолання зазначених викликів важливо забезпечити систематичну

підтримку та співпрацю між розробниками технологій та вчителями. Перспективи включають розвиток індивідуалізованих навчальних програм, адаптивних платформ та інтерактивних інструментів, які можуть значно підвищити ефективність інклюзивного навчання. Безумовно, ці проблеми потребують комплексного підходу та координації зусиль між освітніми установами, розробниками технологій, педагогічними працівниками та громадськими організаціями. Систематичний підхід до вирішення наявних проблем і активна співпраця між усіма учасниками освітнього процесу є ключовими факторами успішної інтеграції цифрових технологій в інклюзивну освіту [3].

Отже, інноваційні технології мають значний потенціал у сфері інклюзивної освіти. Вони сприяють усуненню бар'єрів у навчанні, забезпечують персоналізований підхід, розвивають когнітивні та соціальні навички дітей, знижують рівень стресу та створюють умови для успішної соціалізації. Подальший розвиток інклюзивного освітнього середовища безпосередньо залежить від готовності суспільства до гуманістичних змін та технологічної модернізації освіти. Для подальшого розвитку інклюзивної освіти в Україні доцільно модернізувати освітню інфраструктуру, підвищувати кваліфікацію педагогічних працівників, розширювати доступ до сучасних технологій, забезпечувати міжвідомчу співпрацю та підтримувати принципи безбар'єрності на державному рівні.

Перспективи подальших досліджень інноваційних технологій в інклюзивній освіті ми вбачаємо у вивченні можливостей застосування кращих європейських практик, цифрових інструментів і ресурсів, інтерактивних методик для дистанційного навчання дітей з ООП. Результати нашого дослідження можуть бути корисними при розробленні освітніх програм щодо вдосконалення професійної підготовки вчителів до використання інноваційних технологій в інклюзивній практиці чи системі підвищення кваліфікації педагогічних працівників.

Список використаних джерел

1. Будник О. Б., Кондур О. С., Дяків І. Б. Цифрові технології в інклюзивній освіті: реалії, проблеми та перспективи. *Вісник Черкаського національного університету імені Богдана Хмельницького. Педагогічні науки*, Черкаси, 2020. № 3. С. 39-46.

2. Шевчук О. В., Семенишена Р. В. Вплив цифрових технологій на інклюзивну освіту: виклики та перспективи. *Інклюзія і суспільство*. 2024. Випуск 2 (7). С. 61-66.

3. Navas-Bonilla C, Guerra-Arango J., Oviedo-Guado D. and Murillo-Noriega D. Inclusive education through technology: a systematic review of

types, tools and characteristics. Front. Educ. 2025. URL: <https://doi.org/10.3389/feduc.2025.1527851> (дата звернення: 18.04.2026).

4. Pagliara S. [Bonavolonta](#) G., Pia M., [Falchi](#) S., [Zurru](#) A., Fenu G., Mura A. The Integration of Artificial Intelligence in Inclusive Education. 2024. URL: <https://www.mdpi.com/2078-2489/15/12/774> (дата звернення: 18.04.2026).

Борис Драгунцов

*аспірант кафедри спеціальної та інклюзивної освіти,
Тернопільський національний педагогічний університет
імені Володимира Гнатюка, Тернопіль*

СОЦІАЛЬНЕ ПІДПРИЄМНИЦТВО ЯК ВЕКТОР ПРОФЕСІЙНОЇ САМОРЕАЛІЗАЦІЇ ОСІБ З ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНІМИ ПОТРЕБАМИ

У статті окреслені можливості соціального підприємництва як інструменту самореалізації осіб з особливими освітніми потребами. Обґрунтований взаємозв'язок між підприємницькою компетентністю та соціальним підприємництвом.

Ключові слова: *соціальне підприємництво, підприємницька компетентність, особи з особливими освітніми потребами, професійна самореалізація.*

Зв'язок між соціальним підприємництвом та підприємницькою компетентністю полягає у взаємодоповнювальності, при цьому підприємницька компетентність є інструментальною базою, а соціальне підприємництво – площиною реалізації вже сформованої підприємницької компетентності, перетворюючи набуті теоретичні знання та м'які навички у ефективну стратегію професійної самореалізації та соціальної інтеграції молоді з особливими освітніми потребами (ООП). Підприємницька компетентність сама по собі – це лише набір певних знань і навичок. Соціальне підприємництво створює умови, за яких ці абстрактні вміння (планування, комунікація, ризикованість) перетворюються на реальний продукт або послугу.

Аналіз наукових джерел дає змогу розглядати соціальне підприємництво як гібридну модель діяльності, що поєднує в собі інструменти класичного бізнесу та місії громадського сектору. Зміст соціального підприємництва визначають такі характеристики: